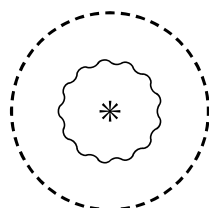

ABIGAIL

MAGDA SZABÓ

TRADUÏT DE L'HONGARÈS PER
JORDI GINÉ DE LASA I IMOLA NIKOLETT SZABÓ

La Segona **Perifèria**

ÍNDEX

La Gina va a l'internat	15
L'escola del bisbe Matula	27
Primers contactes	42
La llegenda de l'Abigail	58
Terrari i traïció	70
Bandejada	90
Preparatius de fugida	108
A casa de la Mici Horn. La fugida	122
El fracàs. El general	150
A la pastisseria del senyor Hajda	167
L'estàtua pren la paraula	181
Alarma antiaèria	198
L'excursió	214
Retrat grotesc	238
Visita a en Kónig.	
L'Abigail torna a prendre la paraula	255
L'aquari trencat. El comiat del general	269
La missa del dia de Sant Nicolau	284
Documents	302
Nadal	327

Cita a mitjanit	353
El resistent d'Árkod	372
En Feri Kuncz a Matula	395
El dia de sant Gedeon	409
Abigail	437

ANNEX

El Dolor d'Hongria	463
Miquel Adam	

LA GINA VA A L'INTERNAT

Com si una bomba li hagués arrasat la casa, el canvi que es va produir en la seva vida la va privar de moltíssimes coses.

Primer de tot, va desaparèixer la Marcelle. La Gina sempre la tractava de senyoreta, malgrat que no l'hagués vist mai com la francesa que vivia a la cambra del costat i que l'havia educat durant dotze anys. La Marcelle era més que una institutriu, més que una assalariada. La seva presència de vegades els feia oblidar que, ben mirat, era una forastera, i que mai podria reemplaçar del tot la mare que la nena havia perdut als dos anys. La Marcelle sempre ho entenia tot, fins i tot el que la Gina no arribava a expressar amb precisió, allò que tan sols insinuava o li explicava fent embuts. Hi havia moments en què s'hi sentia tan a prop com del pare. De tant en tant la nostàlgia envaïa la Marcelle, i aleshores, si la nena es queixava per qualsevol raó, li responia que havia d'estar contenta, que almenys tenia el seu papa a la vora, que l'estimava per sobre de tot. En canvi, ella, la Marcelle, havia perdut els pares molt jove, i havia de viure del que li havien

ensenyat temps enrere, és a dir, la llengua materna. Tanmateix, sempre afegia que, si al capdavall havia de ser així, es considerava afortunada perquè a casa de la Gina havia trobat una llar, i malgrat que no s'hagués casat, a cal Vitay tenia la sensació d'estar en família, o almenys de tenir una filla. La Marcelle era de la mena de persones que enyorem igual que als pares quan som lluny de casa, i la Gina sabia que si la tractava tan bé no era perquè li paguessin un sou, sinó perquè la Marcelle se l'estimava de debò.

Però ara ja no hi havia cap Marcelle, havia tornat a França. El pare va dir que no es podia quedar més, i segurament tenia raó. El general no l'hauria acomiadat si no s'hi hagués vist obligat. Sabia més bé que ningú quina mena de relació trencava en separar l'una de l'altra. Estem en guerra —explicava el general—, les nacions de la Marcelle i de la Gina lluiten en bàndols oposats, una noia francesa no pot seguir vivint a casa. Quan torni la pau, ella també tornarà i podran reprendre la vida tal com la van deixar. La Marcelle ni tan sols s'havia endut totes les seves coses, n'havia empaquetat una part en caixes que havia fet baixar al soterrani.

Però la tia Mimó era hongaresa, no francesa. Si la Marcelle havia de marxar, per què l'enviaven a l'internat, a ella, per què no se'n podia ocupar la tieta? Sempre que havia demanat al pare que la tieta vingués a viure amb ells, si és que de debò pensava que ella havia de viure sota un control i una vigilància continuus, el general només feia que no amb el cap. Si la Gina no s'hagués aferrat a totes les possibilitats que li permetien quedar-se a casa,

fins i tot ella hauria reconegut que la tia Mimó no podia ser la successora de la Marcelle, perquè simplement no n'hauria sabut prou: per més que se l'estimés, sovint se'n reia i tenia la impressió de ser més adulta ella amb catorze anys que no pas aquella vídua que ja n'havia fet quaranta. Però quan va saber que també se n'hauria de separar, en certa manera la idea de perdre-la va fer que la tieta creixés als seus ulls, li va donar una llum nova. De cop i volta va oblidar com la divertia l'afany amb què la tia Mimó mirava de conservar la joventut desapareguda, la pretensió de ser el centre d'atenció en qualsevol acte social i l'anhel amb què esperava miracles de cada nou cosmètic o de cada nou article de moda. També va oblidar com de ràpid es van adonar amb la Marcelle que aquelles tardes famoses de te i de ball que la tia Mimó organitzava cada dijous, i a les quals el general no estava disposat a comparèixer per més que l'hi supliquessin, ben mirat no se celebraven pels motius que la tia donava a entendre, és a dir, per oferir a la seva petita neboda òrfena de mare l'oportunitat d'acostumar-se a la vida social, d'aprendre a comportar-se i de practicar el ball. No, en realitat era la mateixa tia Mimó qui volia divertir-se, exhibir els vestits nous i els pentinats que tan sovint es canviava. Era la tia Mimó qui volia ballar i, si era possible, també casar-se, motiu pel qual la major part dels convidats podien haver sigut el pare o l'avi de la Gina, i amb prou feines en convidava de joves. De segur que la Marcelle tenia raó quan deia que, potser, no era en vetllades de te ni de ball on una nena havia d'aprendre tot el que necessitaria a l'edat adulta; o també quan es va indignar en sor-

prendre la tia Mimó sanglotejant perquè el perruquer li havia tallat malament els cabells. Tot i això, en una cosa sí que s'equivocava, la Marcelle. És innegable que per viure la vida cal una certa disciplina i dignitat humana, però també la capacitat de reaccionar com escau davant dels esdeveniments, sabent tothora discernir una desgràcia d'un simple disgust, i més en temps de guerra, quan moren desenes de milers de persones arreu del món i importa ben poc un floc de cabells tallat de tort i de través. Tanmateix, va ser en un d'aquests famosos tes de la tia Mimó que la Gina va conèixer en Feri Kuncz. Vorejant les fronteres de la descortesia, el tinent només tenia ulls per a la noia, i ella va quedar esbalaïda, tot desbordant felicitat en descobrir que el que sentia per en Feri Kuncz, d'una manera inesperada i potser un xic precoç, era amor i que algun dia voldria casar-s'hi.

La Marcelle no va veure mai de bon ull aquesta història amb en Feri, l'única cosa de la qual no s'atrevia a donar compte al pare. La tia Mimó va resultar més comprensiva tan bon punt es va adonar de la relació que s'estava forjant entre la Gina i el tinent. Va explicar a la seva neboda que no hi havia res més bonic ni més innocent que el primer tendre amor, el record del qual brillaria per sempre més encara que no acabés en matrimoni, i que ella seria de bon grat l'àngel de la guarda d'aquest afecte tan pur i tan noble. I així va ser. A la Marcelle no li agradava en Feri, i la història amb en Feri encara menys. Poc abans que el general li hagués comunicat que hauria de tornar a França, ja havia amenaçat la Gina de revelar al pare aquestes trobades dels dijous, els xiuxiuejos intermi-

nables. El general no deixava d'insistir que la noia francesa vetllés doblement pel bé de la seva filla en comptes de l'eixelebrada de la seva germana: ningú de l'oficialitat tenia dret a apropar-se a la nena, només faltaria que un d'ells comencés a fer-li la cort! Però al final no va dir res, capficada com estava en les preparacions del viatge i la separació. Al cap i a la fi, tampoc no hauria importat que ella els hagués delatat: igual que la Marcelle i la tia Mimó, el tinent també desapareixeria. Si la Gina havia de marxar de Budapest, com podria mantenir el contacte amb en Feri Kuncz?

La Marcelle ja no hi era; l'endemà tampoc hi serien ni la tia Mimó ni en Feri. I com si un ocell se l'endugués sobre les ales, tampoc hi seria Sokoray Atala. Res d'això no era fàcil d'acceptar. Des que havia entrat en l'edat escolar, la Gina sempre havia anat a la mateixa escola, la que havia rebut el nom de Sokoray Atala. En coneixia totes les pedres, tots els racons. Era un antic establiment de renom de la capital, on les noies es formaven amb uns educadors competents i de mentalitat oberta. Quan la tia Mimó demanava permís a l'escola perquè la Gina pogués assistir a un dels seus tes, a la celebració de Santa Bàrbara o a la de Sant Nicolau, la directora sempre li'n donava permís, com també era del tot natural que pogués freqüentar el teatre i l'òpera. El dia que tenia abonament, el general sovint apareixia a la llotja on la Gina seia amb la Marcelle i la tia Mimó, i s'hi arrecerava al fons. El moment en què la porta de la llotja s'obria i ella notava un lleuger corrent d'aire fregant-li l'esquena i el clatell, i després sentia el cruixit de la butaca entapissada de ver-

mell que el pare desplaçava per seure-hi, la feia més feliç que la mateixa peça teatral o musical. Si feia mitja volta se somreia a si mateixa, veia els seus ulls grisos en els ulls del general, que la miraven des de sota un arc de celles tan semblant al seu. Tenien els mateixos cabells fins, el general canosos i la Gina, bruns. La boca, les faccions, la forma de les dents, tot idèntic. Pare i filla s'estimaven apassionadament, per bé que durant els catorze anys de vida de la Gina ni l'un ni l'altra no ho havien formulat mai d'una manera tan crua, tan primària. El món només el percebien complet si estaven junts. Era per aquest motiu que li semblava d'allò més absurda la decisió sobtada d'enviar-la a continuar els estudis en un internat de fora de la capital després de l'adeu de la Marcelle. I també que el pare, que en circumstàncies normals l'hi consentia tot, es mantingués sord a totes les súpliques i decidís sobre el seu destí sense haver-n'hi parlat abans. Tan sols s'havia limitat a comunicar-li el que ja havia decidit.

Si li hagués donat alguna explicació, qualsevol cosa que ella pogués entendre i acceptar, tal vegada li hauria costat menys suportar la idea que l'arrenquessin del seu món. Era evident, però, que el pare l'entabanava en raonar-li que ja era hora que s'acostumés a més ordre del que una institutriu li podia ensenyar entre les quatre parets de casa. També quan li argumentava que, lluny de la capital, l'aire era més pur i que ell, que li podia dedicar tan poc temps, estaria més tranquil deixant la seva instrucció en mans d'uns especialistes eminents. No valia la pena ni rumiar-hi. La torre on vivien s'elevava al vessant de la muntanya Gellért, encarada cap al Danubi i la ciutat. On

dimonis podia ser més saludable l'aire que allà a la muntanya, al seu enorme jardí? I de qui podria aprendre més ordre que aquell a què l'havia acostumat la Marcelle? Més bons educadors? Com si en el seu moment no hagués estat el pare mateix qui havia triat la millor escola. No, aquest cop el general no era sincer, simplement la volia apartar, i això només podia significar que la tia Mimó tenia raó quan li suggeria, des de feia mesos, que el seu germà havia canviat, s'havia tornat més sorrut, més callat, i que el temps que suposadament passava a l'exèrcit era tan irreal que fregava l'impossible. Hi devia haver una dona. Ja ho veurà, la Gina, de cop i volta el general farà un pensament i es casarà. Seria possible que la nova dona no es volgués encarregar d'ella? Seria possible que el pare s'estimés més aquella senyora estranya que la pròpia filla?

Després d'haver-li suplicat en va durant hores, tot d'una la Gina va callar, no va demanar res més ni es va queixar de res; aquest tret també li venia del pare. El general, que coneixia la filla com si en fos la mare, i no el pare, sabia quanta pena, quanta tristesa desesperada s'amagaven darrere d'aquell silenci disciplinat. La tarda abans del viatge va fer les maletes sense llàgrimes ni escenes. Li permetien portar tan poques coses que no va trigar gaire, fins i tot sense l'ajuda de la Marcelle. Resulta que el pare, abans que la Marcelle se n'anés, ja havia visitat aquella ciutat de províncies on es trobava la nova escola, i li va dir que allà les alumnes portaven uniforme i que n'hi havia prou que s'endugués una bata i roba interior. Tota la resta l'hi donarien allà mateix. Abans de tancar la maleta va donar un cop d'ull a l'habitació

i va enfonsar entre les camises de dormir el seu peluix preferit, un gos clapat de vellut. Després, però, s'ho va repensar i el va tornar a desar al seu lloc. Que no vingui ni el gos! Que el canvi sigui complet, en aquell món desconegut! Els manuals, els quaderns, tot ho haurien de comprar nou. Fins ara havia anat a una escola pública i de sobte l'enviaven a una de religiosa, on els llibres de text i fins i tot l'assecant serien diferents.

Aquell últim dia era també el de les visites de comiat: primer van anar a casa de la tia, després al cementiri.

La tia Mimó va patir un veritable atac de nervis en conèixer el motiu de la visita. Es va indignar perquè la Gina aniria a parar tan lluny d'ella, però també per asabentar-se'n el dia abans i que ningú no l'hagués informat fins al darrer moment. La Gina se sentia miserable mentre escoltava els seus retrets incessants, malgrat que, de fet, no podia recriminar-se res. Ella, en el moment en què el pare li havia comunicat el que l'esperava, de seguida havia volgut fugir a casa de la tia per demanar-li consol i ajuda, però no havia estat possible. Va córrer cap al vestíbul per telefonar-li, però encara no havia acabat de marcar-ne els sis números que el general la va enxampar i li va arrencar l'auricular de la mà. «No ho pots explicar a ningú», va dir. I aquest cop no li parlava com sempre, sinó com si la Gina també fos un soldat que esperés ordres. «Ja et portaré jo a casa de la Mimó per dir-li adeu, però llevat d'ella no et podràs acomiadar de ningú, ni d'amigues, ni de coneguts, ni tan sols del servei. No pots dir a ningú que marxés de Pest. Dona'm la teva paraula!» L'hi va donar, però no va ser capaç de girar els ulls cap

al pare, tant mal li feia que li prengué fins i tot això, la possibilitat de lamentar-se'n, el moment dels comiats, l'arreveure que hauria donat a en Feri.

Va ser la primera vegada que la tia Mimó se les va tenir de debò amb el seu germà. Quan va veure clar que el general no estava disposat a comunicar-li on portaria la filla («Li escriuries a cada moment, li enviaries paquets i la visitaries cada setmana! No t'ho penso dir, Mimó!»), la tia Mimó es va aixecar, va agrair la visita i va dir que durant un temps no volia veure el seu germà; després va arrencar a plorar, va cobrir la Gina de petons i, sanglotejant cada vegada amb més ràbia, va sortir corrents de l'habitació. Se'n van anar sense que la Gina li pogués xiuxiuejar cap missatge per a en Feri. Això la va desesperar encara més, tenint en compte que l'últim dijous no sabia res de la decisió del pare i havia quedat amb el tinent que aquesta setmana es retrobarien al te de la tia Mimó. I ell l'esperaria en va. De casa de la tia van anar directes al cementiri. S'estaven sense dir res davant de la làpida de la dona difunta; aquest comiat, la Gina també el va trobar diferent d'altres moments en què havien deixat Budapest per una temporada llarga. Tal vegada seria en aquesta ocasió que el pare s'acomiadaria definitivament de la mare abans de començar una nova vida.

El vespre, en aparença, va ser com qualsevol altre des que la Marcelle havia marxat. Van sopar. Després el general va seure al costat de la llar de foc per llegir. La Gina va col·locar el tamboret sota el llum de peu i també va treure un llibre. Mirava les línies sense comprendre'n el sentit. No girava les pàgines, tan sols feia veure que llegia. Tot

d'una es va adonar que darrere seu tampoc no se sentia la fressa de les pàgines, que al fons de la gran butaca tampoc no es llegia gaire. Va captar l'esguard del pare. «Parla'm», van dir els ulls de la noia, «explica'm què trames, què significa tot això. Jo m'estimaré qualsevol dona que portis a casa, perquè serà del teu gust i no pot ser que t'hagis equivocat en triar. Com podria jo odiar algú que tu t'estimes? Com la podria considerar una estranya? Però digue'm què trames, no m'excloguis de la teva vida, no deixis que ningú ens separi. No seré cap barrera, cap obstacle. Jo t'he estimat sempre molt! No és tard, encara. No m'apartis de tu! Fes entendre a aquella senyora que jo seré una amiga i no una enemiga. Parla'm, pare!».

—Aniràs a un altre món —va dir el general—. Quants cops, amb la Marcelle, has estat a Suïssa, a París i a Itàlia, i quants cops m'has acompanyat a Viena! Però, en canvi, no has viscut mai fora de la capital. Accepta-ho, si us plau!

La Gina no va contestar. Què li hauria pogut dir? El llibre li va relliscar de la falda a la catifa. Els vespres eren frescos, a la muntanya, i malgrat que només fos l'u de setembre ja tenien la calefacció encesa. La gola de l'estufa elèctrica enrogia, com si hi brasegessin tions de debò.

—És l'única solució —va dir el general—. Ho has d'entendre, Gina, no n'hi ha cap més. Si la Marcelle s'hagués pogut quedar, tot seria diferent. Era intel·ligent i hi podíem confiar a ulls clucs. Jo amb prou feines passo temps a casa i la tia Mimó no és seriosa, no hi podem comptar. T'he d'apartar per un motiu del qual no vull parlar. Jo tampoc estic content, creu-me.

La noia mirava l'estufa i hi va allargar la mà per escalfar-se els dits. Estava segura d'haver endevinat el motiu pel qual el general no volia parlar, però si el pare no l'esmentava, ella també callaria. Aquella cosa, aquell motiu reconfortaria el pare després de la seva partida, i a poc a poc tot s'arranjaria. Com que l'enviaven a un internat a cursar el cinquè any de secundària, el més probable era que s'hi quedés fins que acabés el batxillerat i que només tornés a casa per vacances. Per quins set sous canviaria d'escola cada any? «No has viscut mai fora de la capital. Accepta-ho, si us plau!» On la devia portar perquè l'hagués de prevenir?

—Demà ens haurem de llevar d'hora, ves a dormir—va dir el general—. T'hi acompanyaré en cotxe.

Es van aixecar tots dos. El pare la va estrènyer entre els braços, els dos rostres es tocaven. «Com n'està, de trist, també ell», va pensar la Gina. «Com li dol que me'n vagi! Aquella dona deu ser cruel i, per primera vegada a la vida, el pare és dèbil.»

Va pujar a gambades al primer pis, on hi havia els dormitoris. Per indicació de les consignes antiaèries, totes les persianes estaven abaixades i la seva habitació, des d'on ara no podia veure ni la ciutat ni el jardí, de sobte li semblava particularment estranya, com si ja no li pertanyés, com si no hi hagués viscut des del naixement. Com si fos una convidada, es va asseure a la vora del llit, tot observant el motiu de l'edredó: roselles vermelles sobre un fons de seda verda, com una mena de gespa. «Gini, petita Gini, petita fada.» Enmig del silenci, les paraules d'en Feri planaven per damunt de les roselles com si fossin papallones. Una idea temptadora, quasi irresistible, la va

assaltar: anar d'esquitllentes al vestíbul i provar de trucar al tinent. El general era a la sala davant de la llar de foc, el servei sopava al soterrani, ningú no la sentiria. Va anar fins la porta, però després va girar en rodó, impotent. Tenia alguna cosa de desesperant sentir-se incapaç de faltar a la pròpia paraula per més absurd, inhumà i inacceptable que fos el que havia promès. Va tornar al llit tot provant d'imaginar on dormiria l'endemà, com seria el seu llit. No se'n va sortir.